

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БАГАТОКРАТНОГО ВИЯВУ ДІЇ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ЦЬОГО ЗНАЧЕННЯ

Тарануха Т. В.

*старший викладач кафедри німецької мови та методики її викладання
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, Кропивницький, Україна
orcid.org/0000-0002-8144-6359
tetyana.taranukha@gmail.com*

Верезубенко М. М.

*старший викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, Кропивницький, Україна
orcid.org/0000-0002-3533-8525
verezubenko@ukr.net*

Ключові слова: ітеративний спосіб дієслівної дії, лексичні засоби вираження множинності, перекладацькі трансформації

Статтю присвячено опису особливостей реалізації багатократного вияву дії в українській та німецькій мовах. Автори аналізують попередні роботи, присвячені цій темі. У запропонованій розвідці розглянуто явище повторюваності дії на прикладі двох різноструктурних мов – німецької та української. У цьому контексті науковці виокремлюють екстравербальну та інтравербальну дискретність. Особливістю цих типів повторюваності є здатність указувати на множинний вияв дії. Інтравербальна повторюваність реалізується семантикою дієслова, тобто саме дієслово вказує на те, що дія відбувається з певною частотністю більше ніж один раз. Для екстравербальної дискретності обов'язковими є додаткові учасники синтаксичного утворення, які є виразниками множинного вияву дії. Ними є адвербіальні темпоральні синтаксеми. У статті автори роблять спробу проаналізувати ітеративний спосіб повторюваності дії, виявити основні види цього явища в обох досліджуваних мовах. Дослідження показало, що ітеративність реалізується як у німецькій, так і в українській мовах дисконтинуативом, фреквентативом та узитативом. Одне з головних завдань запропонованої розвідки – установити спільні та відмінні риси цього явища у німецькій та українській мовах. Значну увагу приділено також перекладознавчому аспекту та визначено основні види трансформацій під час перекладу складних синтаксичних конструкцій із семантикою ітеративності. Незважаючи на різноструктурний лад німецької та української мов, найпоширенішими прийомами перекладу є такі граматичні трансформації: заміна частин мови, додавання слів, вилучення слів, заміна структури речення.

FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF MULTIPLE MANIFESTATIONS OF AN ACTION IN THE GERMAN AND UKRAINIAN LANGUAGES AND THE PROBLEM OF TRANSLATING THIS MEANING

Taranukha T. V.

*Senior Lecturer at Chair of the German Language and Methodology of its Teaching
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University
Shevchenko str., 1, Kropyvnytskyi, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8144-6359
tetyana.taranukha@gmail.com*

Verezubenko M. M.

*Senior Lecturer at the Chair of Translation, Applied and General Linguistics
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University
Shevchenko str., 1, Kropyvnytskyi, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3533-8525
verezubenko@ukr.net*

Key words: *iterative aspect of the lexical aspect, lexical means of expressing plurality, translation transformations.*

The subject of this article is the description of the features of the implementation of multiple manifestations of an action in the Ukrainian and German languages. The authors analyse previous works on this subject. In the proposed article the phenomenon of repeatability of action in two applied languages of diverse structural organisation, namely, German and Ukrainian, is examined. In this context, scientists distinguish extraverbal and intraverbal discreteness. The feature of these types of repeatability is their ability to indicate multiple manifestations of an action. Intraverbal repeatability is implemented by means of semantics of the verb, that is, the verb itself indicates that the action occurs with a certain frequency more than once. For extraverbal discreteness, additional participants, that are the exponents of multiple manifestations of action, are required in syntactic formation. These are mainly adverbial temporal syntaxemes. In this article the authors make an attempt to analyse the iterative aspect of repeatability of an action, to discover the main types of this phenomenon in both languages. The study showed that the iterative aspect is implemented in both German and Ukrainian languages as a discontinuative, a frequentative and an usitative. One of the main tasks of the proposed article is to ascertain common and distinctive features of this phenomenon in the German and Ukrainian languages. Considerable attention is also paid to the translation aspect. The main types of transformations in the translation of complex syntactic constructions with the semantics of iteration are defined. Despite the diverse structural organisation of the German and Ukrainian languages, the most common methods of translation are the following grammatical substitutions, namely: part-of-speech substitutions, addition, omission, syntactic substitutions.

Постановка проблеми. У межах традиційного підходу до витлумачення багатократного вияву дії протягом тривалого часу робилися спроби з'ясувати та описати визначальні риси цього явища на матеріалах близькоспоріднених і різноструктурних мов (О.В. Бондарко, О.Д. Гакен). Здійснюючи аналіз багатократного способу дії, учені виявляють різний підхід щодо трактування тих чи інших особливостей, що і породжує дискусійні питання у лінгвістичній теорії (І.І. Ковалик, І.П. Кюль-

моя, С.П. Мартінек, М.А. Шелякин). На особливу увагу заслуговує проблематика перекладу тих чи інших синтаксичних конструкцій різноструктурних мов – німецької та української.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На основі аналізу та узагальнення багатьох мовних систем В. Дреслер схиляється до твердження, що «ітеративний СДД виявляється в ситуаціях із багатофазовим дієслівним характером. Він виражає повторювані дії, що за своєю природою

складаються з багатьох актів, які походять від багатьох суб'єктів, поширюються на множинність об'єктів, але насамперед ними є процеси та ситуації, які відбуваються поступально окремими актами. Ітеративність учений описує як СДД неозначено частотної повторюваності з внутрішньою розчленованістю процесу» [18, с. 56–60].

Метою статті є визначення основних типів множинності дії в українській та німецькій мовах та аналіз особливостей перекладу лексем із семантикою повторюваності німецької мови українською.

Об'єкт дослідження – реченнєві утворення з предикатами ітеративної семантики в німецькій та українській мовах.

Предмет дослідження – семантика й валентна структура предикатів зі значенням ітеративного вияву дії, особливості засобів вираження ітеративності в німецькій та українській мовах.

Виклад основного матеріалу. У Словнику лінгвістичних термінів подають таке визначення: «ітеративний – (від лат. *iteratio* – повторення, від *itero* – повторюю) який повторюється, неодноразовий. Ітеративні дієслова – моторно-кратні дієслова: *бігати, літати, плавати*» [6, с. 100]. Проте, на думку І.В. Жигори, «ця дефініція дає нам лише тлумачення самого слова, але не має жодної вказівки на характер перебігу дії, а також основні параметри, які утворюють процеси чи ситуації зі значенням ітеративності» [8, с. 26].

У традиційних граматичних студіях на позначення ітеративності вживають термін «дискретна неоднократність» [2, с. 144; 7, с. 144]. У цьому контексті Я. Ставницька зауважує, що «дискретність як аспектологічне поняття позначає окремий вид перебігу СДД та може реалізовуватися як екстравербальна або інтравербальна дискретність. Екстравербальна (позавербальна) дискретність – це такий вид дискретності, який реалізується за допомогою прислівників та адвербіальних зворотів або синтаксичних маркерів. Інтравербальна дискретність виражається вербальними засобами. За потенцією реалізації зазначених варіантів кваліфікують два види дискретності, як-от мультиплікативність та ітеративність. Останній дослідниця кваліфікує як повторення дій чи серій дій» [19, с. 196–197].

Окремі лінгвісти звертають увагу на «собі-тотожні» особливості ітеративності. Так, О.Д. Гакен висвітлює ітеративність як «кількісну характеристику перебігу дії в часі з позиції кратності, що становить її «собі-тотожне» повторення. Ітеративність дії є маркованим членом опозиції «ітеративність/однократність», що містить спеціальні засоби вираження свого значення» [5, с. 40].

У межах традиційного підходу до витлумачення категорії кратності Л.Д. Чеснокова кваліфікує багатократні дієслова як такі, що

«позначають дію, яка здійснюється (здійснюватиметься) декілька разів, та вказують на невизначену множинність» [16, с. 83]. Виходячи з цього, О.В. Бондарко зауважує, що «специфіка ітеративності полягає в тому, що множинність повторюваних ситуацій є безкінечною і, відповідно, неозначеною. Для ітеративності характерними є дві семантичні особливості: 1) у кожній із ситуацій, які утворюють ітеративну множинність, задіяні ті самі учасники; 2) політемпоральність, тобто ситуації, що входять до ітеративної множинності, відбуваються в різні часові періоди» [2, с. 144].

Попри те, що науковці, аналізуючи явище ітеративності, виокремлюють ті самі його особливості, вони по-різному підходять до вивчення цього питання. Так, у «Типологии итеративных конструкций» основну увагу звертають на різні інтервали часу. Залежно від більшої чи меншої тривалості інтервалу між діями вчені виокремлюють дисконтинуатив, фреквентатив та узитатив. *Дисконтинуатив* трактують як різновид ітератива, в якому інтервали між повторюваними діями перевищують умовну норму, тобто ситуація повторюється через великі інтервали часу, до того ж нерегулярно, напр.: *Manchmal weinte Juliette* (К. Манн) 'Іноді Джульєтта плакала'; *Двоє їх викололось на моїй ниві, та й тих тільки вряди-годи в хаті бачу* (О. Гончар). Під *фреквентативом* розуміють різновид ітератива, у якому інтервали між діями менші за умовні норми, ситуація повторюється через малі проміжки часу, при цьому надрегулярно [15, с. 49], напр.: *Wir Menschen beklagen uns oft* (J. W. Goethe) 'Ми люди часто скаржимося'; *Вдвох з Сашком вони часто навідували гуртожиток педінституту* (Ю. Мушкетик). М.І. Калько характеризує фреквентатив за такими ознаками: 1) *акціанема*: «відбуватися не раз, час від часу, іноді»; 2) *акціональні форманти*: *-ва-, -ува-*; 3) *аспектуально релевантні синтаксеми*: суб'єкт – агентив, наявність квантитативна чи квалітативна; 4) *аспектуальна поведінка*: відсутність суто видового партнерства [9, с. 356], напр.: *Vin poslav u Sredecu do Aronovoј družini Varvari taemnogo lista, v jakomu dositъ prozoro natyakov na te, що чував про їхнього сина Івана-Владислава і хотів би породнитися* (П. Загребельний). «*Узитатив* – різновид ітератива, за якого повторення дії відбувається відповідно до емпіричної закономірності, якщо це не загальні або типові властивості класу предметів» [15, с. 49]: *Der Onkel pflegte năhmlich kaum ein fluchtiges Wort über irgendwelchen Bekannten auszusprechen* (F. Kafka) 'Дядько зазвичай не говорив різкого слова про своїх знайомих'; *Любить татусь і сином, і донькою похвалитись перед людьми* (О. Гончар).

У мовознавчій літературі непоодинокими є пропозиції аналізу множинності ситуацій

із позиції ступеня інтенсивності виконуваної дії. Так, Я. Ставніцька схиляється до виокремлення двох груп дієслів, які «виявляють менший чи більший ступінь інтенсивності». На позначення першої групи вербативів вона використовує термін «демініутивно-дискретний СДД», на позначення другого – «аугментативно-дискретний». Вербативи характеризуються меншою інтенсивністю «побоюватися» чи дискретністю «покурювати». У словниках трапляється одна або інша ознака, напр.: *покурювати* ‘von Zeit zu Zeit, ab und zu rauchen’, *насвиштувати* ‘vor sich hin pfeifen’, *поболювати* ‘etwas schmerzen (ab und zu weh tun)’, *награвати* ‘leise vor sich hin spielen’, *накрапати* ‘tröpfeln’: *Sie lacht vor sich hin, ihr Zorn ist verflogen* (H. Fallada) ‘Вона посміхається, її гнів розвіявся’. Основними засобами ітеративного СДД в українській мові науковець визначає префікси *по-*, *на-*, *під-*, *при-* та суфікси *-ува-*, *-юва-* [19, с. 199–200]: – *Даремно ти підморгуєш*, – *розпочинає давню суперечку, викладаючи на стіл інструмент* (Ю. Мушкетик); *Сам він тільки погейкував та загадував, а все робилось якось само собою* (І. Багрянний). Аугментативно-дискретний СДД утворює семантичну опозицію до демінутивних ітеративних дієслів. Ця акціональність позначає дію, яка характеризується інтенсивною довгою ґрунтовною та штучною реалізацією. Семантику аугментативно-дискретного СДД віддзеркалюють префікси *ви-*, *за-*, *на-*, *від-*, *роз-* та ітеративотвірні суфікси *-ува-* *-юва-* напр.: *Хотіла б почути, як він там вистраждавав свою драму, як глибоко розкаювався, як день і ніч мучила совість серед того алігаторного життя* (О. Гончар); *Але від того не сповнилася любов’ю до Володимира і кожного з синів, ще той і не розумів нічого, вже нашіптувала про свою зневагу, про свій біль* (П. Загребельний).

У німецькій мові цьому СДД відповідають слова з префіксами *herum-*, *umher-*: *umhergehen* ‘ходити довкола, походжати’, *herumlungern* ‘бурлакувати’, *herumlaufen* ‘без певної цілі бігати з одного місця на інше’ [19, с. 201–202]: *Ich ging umher und goß den Fischern ein* (B. Kellermann) ‘Я ходив довкола і наливав рибалкам’; *Nun dreht er sich auf dem Klavierschemel herum* (E. Kästner) ‘Тепер він крутиться на табуретці’.

У межах традиційного підходу до витлумачення категорії множинності В. Дресслер потрактовує ітеративність із позиції нюансів, що несуть додаткове семантичне навантаження. Так, науковець виокремлює *дисконтинуатив*, під яким розуміє виняткову повторюваність дії з наголошенням пауз між окремими ситуаціями, напр.: *Er sieht hie und da* ‘Він дивиться туди-сюди’; *ich verkaufte mehrere Sachen bei verschiedenen Gelegenheiten* ‘Я продав безліч речей за різних обставин’. *Pene-*

tuntiv дослідник визначає як різновид ітеративності, який описує події, що відбуваються не з підвищеною частотністю, але все ж досить часто: *Ich schneide es wiederholt* ‘Я знову його розрізаю’; *He also walked, he came again* ‘Він також ходив, він знову прийшов’. *Фреквентативом* учений називає часто й регулярно повторювану дію: *They always (repeatedly) started off*. Вони завжди (неодноразово) вирушали в мандрівку’. Терміном «*конати*» мовознавець окреслює явище, яке слугує для опису повторюваних спроб здійснити деякі дії, напр.: *flattren* ‘порхати’, *zu fliegen versuchen* ‘намагатися літати’. Одним із нюансів ітеративності лінгвіст виокремлює також *альтернатив*, який він потрактовує як послідовне повторення двох протилежно спрямованих дій, напр.: *Einen spitzigen Gegenstand in einer Röhre immer wieder hinein und hinausstoßen* ‘знову і знову забивати й вибивати гострий предмет у трубу’; *er geht ein und aus* ‘він виходить і заходить’, *er hebt und setzt sich fortgesetzt* ‘він підводиться та знову сідає’ [18, с. 63–65].

М.А. Шелякін схиляється до думки, що «дієслова ітеративного роду утворюють окрему словотвірну групу, яка, окрім ітеративного значення, виражає кількісно-ітеративні відтінки. Додаткова семантика твориться за допомогою префіксів на основі неграничних дієслів: 1) перервно-пом’якшувальний СДД вказує на перервність та неповноту вияву, нерегулярну кратність і твориться за допомогою префікса *по-* (*побрязкувати, поглядати, подзвонювати, попивати, посміюватися, похитуватися, походжати*)» [17, с. 195]. У традиційних граматичних описах зазначають, що дієслова перервно-пом’якшувального СДД указують на тривало-пом’якшувальну і послаблену дію, яка реалізується час від часу: *Сивоок мовчки їв м’ясо, попивав обережно з кувала* (П. Загребельний); «2) процесно-пом’якшувальний (тривало-пом’якшувальний) СДД виражає конкретно-процесний та послаблений характер дії вихідного дієслова й твориться за допомогою префікса *на-* (*насвиштувати, наспіювати, нашіптувати*)» [17, с. 195–196]: *У «нервовому» кабінеті аж не витримав, спалахнув, – думав, насміхаються* (О. Гончар); «3) супроводжувальний (процесно-комітативний) СДД передає послаблену дію, що супроводжує іншу й твориться за допомогою префіксів *під-*, *при-* (*підвивати, підспіювати, примовляти, притупувати*)» [17, с. 196]: «*Цур тобі, Прудивусе, які в тебе руді вуса*, – *підспіували йому* (У. Самчук); «4) процесно-тривалий (тривало-дистрибутивний) СДД указує на тривалий та ітеративний характер вихідного дієслова й твориться за допомогою префікса *роз-* (*розгулювати, роздумувати, розмахувати, розпалювати*)» [17, с. 196]: *Цього ж дня Ягнич розпрощався з майстернею* (О. Гончар); «5) ускладнено-інтенсивний

СДД передає посилену кратно-повторювану дію процесно-ітеративного характеру й твориться за допомогою префікса **ви-** (*видзвонювати, виношувати, висвистувати, виспівувати*)» [17, с. 196]: *Усю весну Андрій виношував ідею про заснування у Луцьку спілки прогресивної молоді* (Ю. Покальчук); «(6) тривало-взаємний (багатократно-дистрибутивно-взаємний [14, с. 601] СДД вказує на ітеративність, розподілену між декількома особами, і твориться за допомогою префікса **пере-** (*перегукуватися, переморгуватися, переінітуватися*)» [17, с. 196]: *Двірські дами переінітувалися, чого їй ще треба* (П. Загребельний).

О.Д. Гакен звертає увагу у своїй праці на особливості семантики німецьких дієслів, які виявляють потенцію виражати значення множинної дії, а також робить спробу кваліфікувати їх на ґрунті семантичного навантаження. За основу дослідження науковець обрав дієслова *husten* ‘кашляти’, *klopfen* ‘стукати’, *krähen* ‘кукурикати’, *lallen* ‘бурмотіти’, *nicken* ‘кивати’, *schlagen* ‘бити’, *schlucken* ‘ковтати’, *seufzen* ‘зітхати’, *springen* ‘стрибати’, *stechen* ‘колоти’, *streicheln* ‘гладити, пестити’, *tropfen* ‘капати’, *winken* ‘махати’ тощо. Перераховані лексичні одиниці означають дію, яка за своєю природою є членованою, тобто момент повторюваності пов’язаний суто зі специфікою конкретного змісту. Із-поміж аналізованих дієслів науковець виокремлює групи ітеративів, які різняться диференційними семантичними ознаками: ітеративно-семельфактивні, власне-ітеративні та квазіітеративні. До ітеративно-семельфактивних дієслів учений зараховує ті, які можуть виражати, окрім багатоактної, одноактну дію: *schlagen, stechen, nicken, schlucken, springen, seufzen, gähnen* ‘позіхати, позіхнути’ тощо [2, с. 9]: *Feindschaft, Feindschaft, schlug der Takt auf die Fliesen, schlugen diese Füße, die in den Jahren davor einen anderen Takt geschlagen hatten* (H. Böll) ‘Ворожнеча, ворожнеча, вибивав такт на долівці, вибивали ці ніжки, які ще декілька років тому вибивали інший такт’; *Ich sprang nicht und werde nie von Sprungtürmen springen* (G. Grass) ‘Я не стрибнув і не стрибатиму ніколи з веж’; *Er erhob seine Hände und schlug sie, hätte auch mich geschlagen* (H. Böll) ‘Він підняв руку і вдарив її, міг би також вдарити мене’; *Als meine Großmutter das gesagt hatte, seufzte sie ein bißchen, doch laut genug, dass die Uniformen wissen wollten, was es zu seufzen gäbe* (G. Grass) ‘Коли моя бабуся це сказала, вона злегка зітхнула, проте достатньо голосно, аби військові зацікавились, чому вона зітхає’.

«Групу власне ітеративних дієслів утворюють лексичні одиниці, які не реалізують значення одноактності в умовах контексту: *klappern* ‘стукотіти’, *klirren* ‘брязкотіти’, *lallen* ‘бурмотіти’, *plappern* ‘торохкотіти’, *schnarren* ‘тріскотіти’, *schrillen* ‘пронизливо кричати’, *zirpen* ‘шебетати’ тощо. Тут варто

говорити лише про багатоактність, зведену до єдності ознакою досягнення граничності, але в жодному разі не йдеться про значення одноактності» [2, с. 12], напр.: *Dann klappern die Milchtassen, dann plappern die kleinen Mäuler wieder um die Wette* (E. Kästner) ‘Потім стукотять чашки, наввипередки торохкотять маленькі ротики’. Із-поміж дієслів ітеративного способу дії часто згадуються такі лексичні одиниці: *essen* ‘їсти’, *fegen* ‘мести’, *gehen* ‘йти, ходити’, *kriechen* ‘повзати’, *laufen* ‘бігати’ тощо, які О.Д. Гакен кваліфікує як квазіітеративні: *Dazu wird man Kaviar essen* (M. Frisch) ‘З цим їдять ікру’. У цьому контексті дослідник зазначає, що «поняття ітеративності тут надто розширено, оскільки за умов такого підходу до цієї групи можна зараховувати значну кількість дуративних дієслів дії й таку дію у мові варто сприймати як просту тривалість» [2, с. 13].

Висновки і перспективи подальших розробок. У процесі дослідницьких робіт та аналізу ітеративності автори сходяться у визначенні повторюваності та членованості окремих актів, проте відсутність установлених чітких меж явища дозволяє мовознавцям по-різному трактувати та визначати ступінь ітеративізації тієї чи тієї вербальної одиниці у складі обох аналізованих мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балин Б.М. Итеративность глагольного действия (на материале немецкого языка). *Проблемы аспектологии*. Калинин, 1977. Вып. 3. С. 9–20.
2. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Ленинград : Наука, 1983. 208 с.
3. Гакен О.Д. Акциональная семантика группы многоактных глаголов немецкого языка. Сравнительная типология родного и германских языков. Калинин : КГУ, 1981. С. 8–14.
4. Гакен О.Д. Акциональная семантика сложноподчиненных предложений с придаточным, вводимым сочетанием слов вопросительного корня „w“ с частицей auch (immer). *Контрастная грамматика : Языки народов СССР – немецкий язык*. Калинин, 1983. С. 9–14.
5. Гакен О.Д. Глагольные словосочетания со значением итеративности в современном немецком языке. *Сравнительная типология русского и германского языков : Межвузовский темат. сборник*. Калинин, 1978. С. 40–48.
6. Ганич Д.І. Словник лінгвістичних термінів. Київ : «Вища шк.», 1984. 360 с.
7. Долинина И.Б. Глагольная множественность : содержательные типы. *Типология и грамматика*. Москва : Наука, 1990. С. 141–151.
8. Жигора І.В. Семантико-синтаксична структура речення з ітеративними предикатами :

- дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2004. 211 с.
9. Калько М.І. Аспектуальність: категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові : Монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2008. 384 с.
 10. Кибардина С.М. Основные аспекты изучения количественной характеристики глагольного действия в зарубежной германистике. Лингвистические исследования. Грамматика и семантика предложения. Москва, 1984. С. 74–81.
 11. Ковалик И.И. Многократные глаголы в украинском языке в сравнении с другими славянскими языками : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.17. Львов, 1949. 15 с.
 12. Кюльмоя И.П. Синтаксические типы кратных-соотносительных конструкций в русском языке. Уч. зап. Тартуского ун-та. 1980. Вып. 524. С. 54–67.
 13. Мартінек С. Експлікація валентностей ітеративних і неітеративних дієслів пересування. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2004. Вип. 34. Ч. 1. С. 41–47.
 14. Русанівський В.М. Суфіксальний дієслівний словотвір. Префіксальний словотвір. Словотвір сучасної української мови. Київ : Наук. думка, 1979. С. 171–284.
 15. Типология итеративных конструкций / отв. ред. В.С. Храковский. Ленинград : Наука, 1989. 310 с.
 16. Чеснокова Л.Д. Выражение категории количества глагольными формами современного русского языка. *Вопр. языкознания*. 1983. № 6. С. 82–90.
 17. Шелякин М.А. Категория вида и способы действия русского глагола : Теоретические основы. Таллин : Валгус, 1983. 216 с.
 18. Dressler W. Studien zur verbalen Pluralität. Iterativum, Distributivum, Durativum, Intensivum in der allgemeinen Grammatik, im Lateinischen und Hethitischen. Wien : Kommissionsverlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1968. 253 S.
 19. Stawnitcka J. Einige Bemerkungen zu den Entsprechungen der russischen Aktionsarten im Deutschen. *Aspektualität in germanischen und slawischen Sprachen* : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Ser. Filologia Germanska. Poznan, 2000. № 46. S. 195–204.
 20. Bondarko A. V. Pryntsypy funktsyonalnoi hrammatyky y voprosy aspektolohyy. [Principles of functional grammar and issues of aspectology] L. : Nauka, 1983. 208 p. [in Russian].
 21. Haken O. D. Aktsyonalnaia semantyka hruppy mnohoaktykh hlaholov nemetskoho yazyka. [Action semantics of a group of multi-act verbs of the German language]. *Comparative typology of native and German languages Kalynyn* : KHU, 1981. pp. 8–14 [in Russian].
 22. Haken O. D. Aktsyonalnaia semantyka slozhnopodchenennykh predlozheniy s prydatochnym, vvodyмым sochetanyem slov voprosytelnoho kornia „w“ s chastytsei auch (immer). [Action semantics of complex subordinate clauses with an adjunct, introduced combination of words of the interrogative root "w" with the particle auch (immer)]. *Contrastive grammar: Languages of the peoples of the USSR - German*. Kalynyn, 1983. pp. 9–14 [in Russian].
 23. Haken O. D. Hlaholnye slovosochetanyia so znachenyem yteratyvnosti v sovremennom nemetskom yazyke. [Verbal phrases with the meaning of iterativeness in modern German]. *Comparative typology of Russian and German languages: Interuniversity topic. collecti.* Kalynyn, 1978. pp. 40–48 [in Russian].
 24. Hanych D. I. Slovnyk lnhvistychnykh terminiv. [Dictionary of linguistic terms]. K. : “Vyshcha shk.”, 1984. 360 p. [in Ukrainian].
 25. Dolynyna Y. B. Hlaholnaia mnozhestvennost : sodержatelnye typy. [Verbal plurality: meaningful types.]. *Typology and grammar*. M. : Nauka. 1990. pp. 141–151 [in Russian].
 26. Zhyhora I. V. Semantyko-syntaksychna struktura rechennia z iteratyvnymy predykatomy [Semantic-syntactic structure of a sentence with iterative predicates]. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01. Kirovohr. derzh. ped. un-t im. V. Vynnychenka. Kirovohrad, 2004. 211 p. [in Ukrainian].
 27. Kalko M. I. Aspektualnist : katehoryzatsiia, klasyfikatsiia i reprezentatsiia v suchasni ukrainskii literaturnii movi [Aspectuality: categorization, classification and representation in modern Ukrainian literary language]. *Monohrafiia*. Cherkasy : Vydavets Chabanenko Yu., 2008. 384 p. [in Ukrainian].
 28. Kybardyna S. M. Osnovnye aspekty yzucheniya kolychestvennoi kharakteryzatsyy hlaholnoho deistviya v zarubezhnoi hermanystyke. [The main aspects of the study of the quantitative characterization of verb action in foreign German studies]. *Linguistic research. Grammar and semantics of sentences M.* 1984. pp. 74–81 [in Russian].
 29. Kovalyk Y. Y. Mnohokratnye hlaholy v ukraynskom yazyke v sravnenyy s druhymy slavianskymy yazykamy [Multiple verbs in the Ukrainian

REFERENCES

1. Balyn B. M. Iteratyvnost hlaholnoho deistviya (na materyale nemetskoho yazyka). [Iterativeness of the verb action (on the material of the German language)]. *Problems of aspectology*. Kalynyn, 1977. № 3. pp. 9–20 [in Russian].

- language in comparison with other Slavic languages], avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. fylol. nauk : spets. 10.02.17. Lvov, 1949. 15 p. [in Ukrainian].
12. Kiulmoia Y. P. Syntaksycheskye typy kratno-sootnosytelnykh konstruktsyi v russkom yazyke [Syntactic types of multiple-relative constructions in Russian]. Uch. zap. University of Tartu. 1980. №. 524. pp. 54–67 [in Russian].
 13. Martinek S. Eksplikatsiia valentnostei iteratyvnykh i neiteratyvnykh diiesliv peresuvannia [Explication of valences of iterative and non-iterative verbs of movement]. Bulletin of Lviv University. Lviv, 2004. №. 34. Ch. 1. pp. 41–47 [in Ukrainian].
 14. Rusanivskyi V. M. Sufiksalny diieslivnyi slovotvir. Prefiksalny slovotvir. Slovtvir suchasnoi ukrainskoi movy [Suffix verb word formation. Prefix word formation. Word formation of the modern Ukrainian language]. K. : Nauk. dumka, 1979. pp. 171–284 [in Ukrainian].
 15. Typolohyia yteratyvnykh konstruktsyi. [Typology of iterative constructions]. [otv. red. V. S. Khrakovskiy]. L. : Nauka, 1989. 310 p. [in Russian].
 16. Chesnokova L. D. Vyrazhenye katehoryi kolychestva hlaholnomy formamy sovremennoho russkoho yazyka. [Expression of the category of quantity by verb forms of modern Russian]. Vopr. Linguistics. 1983. № 6. pp. 82–90 [in Russian].
 17. Sheliakyn M. A. Katehoryia vyda y sposoby deistvyia russkoho hlahola : Teoretycheskye osnovy [Category of the form and ways of action of the Russian verb: Theoretical bases]. Tallyn : Valhus, 1983. 216 p. [in Russian].
 18. Dressler W. Studien zur verbalen Pluralität. Iterativum, Distributivum, Durativum, Intensivum in der allgemeinen Grammatik, im Lateinischen und Hethitischen. Wien : Kommissionsverlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1968. 253 S.
 19. Stawnitcka J. Einige Bemerkungen zu den Entsprechungen der russischen Aktionsarten im Deutschen. Aspektualität in germanischen und slawischen Sprachen : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Ser. Filologia Germanska. Poznan, 2000. № 46. S. 195–204.